

CRANFORD

Cranfordské dámy

Elizabeth Gaskellová

CRANFORD

Cranfordské dámy

Elizabeth Gaskellová

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, s. r. o., 2011

Translation © Jan Žlábek, 2011

Cover Photo © Isifa/Matt Cardy/Getty Images

ISBN 978-80-7388-146-7

CRANFORD

Cranfordské dámy

Elizabeth Gaskellová

Obsah

O autorce 9

Úvod (Jenny Uglowová) 11

CRANFORD

- 1 Naše společnost 18
- 2 Kapitán 33
- 3 Dávná milostná aféra 53
- 4 Návštěva starého mládence 66
- 5 Staré dopisy 82
- 6 Chudáček Peter 96
- 7 Návštěvy 112
- 8 „Její Urozenost“ 127
- 9 Siňor Brunoni 145
- 10 Strach 159
- 11 Samuel Brown 178
- 12 Zasnoubit se a vdát! 194
- 13 Zastavená platba 206
- 14 Přítel v nouzi 222
- 15 Šťastný návrat 246
- 16 Rozloučení s Cranfordem 263

CRANFORDSKÁ KLEC 275

O autorce

Elizabeth Stevensonová se narodila v Londýně roku 1810. V roce 1832 se vdala za pastora Williama Gaskella, s nímž se přestěhovala do Manchesteru. Smrt jejího jediného syna ji podnítila k napsání jejího prvního románu, *Mary Bartonová*, který byl publikován anonymně roku 1848. Spisovatel Charles Dickens ji přizval, aby přispívala do jeho časopisu *Household Words*, kde se roku 1853 objevilo její další významné dílo, *Cranford*. Napsala také román *North and South (Sever a jih)* a životopis Charlotty Brontëové (*The Life of Charlotte Brontë*). Elizabeth Gaskellová zemřela v roce 1865 a její poslední dílo, *Wives and Daughters (Manželky a dcery)*, tak zůstalo nedopsané.

Úvod

Když v roce 1854 psala Elizabeth Gaskellová dopis kritikovi Johnu Forsterovi, utrousila poznámku. „Smím vám říct jeden cranfordismus?“ napsala. „Jedna stará dáma, paní Frances Wrightová, řekla jedné mé sestřence: ‚Co jsem přišla o zuby, nemůžu už mluvit tak kousavě.‘“ Pro Gaskellovou bylo typické, že si dovedla takové komentáře vychutnat a s tak náhlou explozí živých vzpomínek vidět všechny ty odvážné výstřední dámy svého mládí, hvězdy všech těch báječných příběhů v tomto svazku. Miluji ty příběhy, protože ukazují hloubku i šíři jejího spisovatelského umu, stejně jako jejího smyslu pro humor. A mám je ráda především proto, že zkoumají svět nezávislých žen, které žijí svůj vlastní život; a i když bývají pošetilé a občas tvrdohlavé, jsou plné něhy, nezdolnosti a hrdosti na vlastní názor; jsou bojácné, a přesto vítězí nad svým strachem z neznámého i zděšením z myšlenky na změnu.

Většina absurdních detailů z příběhů o Cranfordu je skutečně pravdivá. Gaskellová nám sama říká, že podnětem k napsání jejího nejstaršího článku „Poslední anglická generace“¹ publikovaného v americkém *Sartain's Union Magazine* v červenci 1849 bylo,

1 V originále „The Last Generation in England“; pozn. překl.

když si přečetla, že Thomas Southey jednou přemýšlel nad tím, že by napsal historii anglického domácího života, a také její vlastní pocit, že žije v éře rapidních změn. Rozhodla se zaznamenat některé své vzpomínky a také příběhy, které jí vyprávěli její přátelé a příbuzní z malého venkovského městečka předchozí generace. Naplno popsala místní hierarchii „Cranfordu“, od majitelů panství, vznešených mužů a noblesních vdov až ke „spořádaným chudým“ a lidem na okraji, kteří „se sem tam sníží i ke zločinu“ – a nezapomíná ani na psy a jejich domácí přezůvky, na krajčymilnou kočku či krávu ve flanelovém prádle. V srdci zmíněného krátkého článku byly ženy: „Bydlelo tam hned jedenáct úctyhodných vdov; a nespočet starých panen.“ Gaskellová vzpomíná, že se svými karetními večery, pevně danými návštěvními hodinami a dobře míněnou příčinností byly tyto staré dámy „živoucí pokladnicí rodinných tradic a starých obyčejů“.

Příběhy o Cranfordu byly poprvé publikovány v týdeníku Charlese Dickense *Household Words* od prosince 1851 do roku 1853. Gaskellová se zde přímo zaměřila na skupinu neohrožených žen; ujišťuje nás, že pokud jde o životní úděl, „vypořádávají se s ním cranfordské dámy docela dobře samy: „Muž,‘ jak mi kdysi sdělila jedna z nich, ‚v domácnosti *tolik* překáží!““

Jak ony příběhy rozvíjejí své kouzlo, vidíme, že muži jsou u Gaskellové stejně soucitní jako ženy: celá kniha je apelem na lidskost a otevřenost a vzájemnou podporu. Vzpomínky se otevírají jako dveře k příběhům z minulosti a ti, kdo za nimi bydlí, sdílejí úctu k „pa-

triarchálním“ pravidlům; jsou však vtaženi do nového světa, protože si uvědomí potřeby druhých. Octnou se v situaci, že samy mluví proti autoritám, jak už se to mnoha hrdinkám od Gaskellové stává.

Cranford je pro všechnu svou očividnou srozumitelnost mimořádně umným literárním dílem. Dílčí zápletky jsou variacemi na zcela běžná témata; získávají však jedinečnou atmosféru díky tomu, jak Gaskellová pracuje se společenskými konvencemi a převrací je, čímž dokonce narušuje dojem běžného fikčního světa. Příběhy se odvíjejí i retrospektivně a v životech jednotlivých žen vidíme nelogické skoky, to vše ve spojení se závratným rozdílem mezi jazykem a smyslem.

Cranford má základ ve městečku Knutsford v Cheshiru, kde Gaskellová vyrůstala. Její matka zemřela brzy po jejím narození, a zatímco otec zůstal s jejím starším bratrem v Londýně, maličkou Elizabeth poslali na sever, aby se o ni postarala rodina její matky, Hollandovi. Její prarodiče měli poblíž farmu a ji vychovávala teta Hannah Lumbová, její „více-než-matka“, ve starém domku na kraji Knutsford Heath, který sdílela s výbušnou tetou Abigail a invalidní dcerou paní Lumbové. Celý život projevovala Gaskellová vřelé sympatie pro nekonvenční domácnosti a velké rodiny. Její přítelkyně vzpomíná na večírky u tety Lumbové, kde, jak píše, „jsme byly velmi nenucené a veselé“ a užívaly si koncert s tancem zakončeným „krásnými tanečními kreacemi některých mladých dam“. Byl tu však určitý temný podtón. Teta Lumbová odešla od svého násilnického manžela, který, jak se ukázalo, měl

druhou ženu, a rodina se tiše stáhla do ústraní. A když bylo Gaskellové osmnáct, její milovaný bratr John, který byl už několik let na moři, se rozhodl usadit v Indii. V zimě roku 1828 zmizel a nikdo už o něm nikdy neslyšel. Mluvila o něm jen zřídka, postava ztraceného bratra či námořník, který se nečekaně vrátí, se však v jejích dílech objevují často.

Jako dívka zažívala Elizabeth šok z nového. Když jí bylo kolem osmnácti, poté, co nastoupila do školy ve Warwickshiru, strávila několik měsíců v Newcastlu a v roce 1832 si vzala Williama Gaskella, mladého pastora z kostela v Cross Street v Manchesteru. Do Williamovy kongregace patřili bohatí průmyslníci a odborníci, pracoval však také s chudinou, když sloužil v pomocných výbořech, které chodily i do nejtemnějších sklepů, kde se rodiny tísnily ve špíně. Byl to svět, který v roce 1848 Gaskellová popsala ve svém prvním románu *Mary Barton* (*Mary Bartonová*). Pustila se do toho částečně na Williamovo doporučení, že by jí psaní mohlo pomoci překonat žal ze smrti jejich desetiměsíčního syna Willieho, který zemřel na spálu. Silně se ztotožňovala s chudými v Manchesteru, kteří se museli dívat, jak jejich děti hladoví.

Brzy se přišlo na to, že autorkou je ona, a lidé z kongregace v Cross Street zuřili nad krutým zpodobněním majitelů továren vyvedeným ženou jejich pastora. Gaskellová se však držela unitářského přesvědčení, že je povinností člověka přinášet svědectví a mluvit proti sociální nespravedlnosti (mezi další výtečné ženy unitářského vyznání patřily Florence Nightingalová a feministky Harriet Mar-

tineauová a Barbara Bodichonová). Její kniha ji proslavila a Dickens jí brzy nabídl, aby psala do jeho rodinného magazínu *Household Words*. Okamžitě poznal její talent pro vyprávění a oslovoval ji „má drahá Šeherezádo“, neboť říkal „jsem si jistý, že váš vypravěčský um by se nikdy nevyčerpal za jediný večer, ale vydržel by alespoň tisíc a jednu noc“. (Tvrdohlavě vzdorovala jeho korekturám, přestože v zápalu nad upravováním jejího románu *Sever a jih* do podoby na pokračování vykřikl: „Ach, paní Gaskellová – hrozné – hrozné! Kdybych byl pan G., bože, já bych jí natlouk!“)

Zkrušena útoky na *Mary Bartonovou*, stáhla se Gaskellová v duchu k vlídným výstřednostem svého mládí v Knutsfordu. Ale ani tak nemohla zcela utéci žalu a šoku: i do komického světa Cranfordu vchází smrt, náhle a nelítostně – Dickens jednou vyjádřil přání, aby si její postavy byly trochu jistější v kramflecích. Cranfordské amazonky nejsou bezstarostné bytosti. Stihly mnohé – potlačit v mládí milostný vztah, žít pod hrozbou bankrotu, ztratit panství v hazardu. A jak se tak hašteří o nosítka nebo usedají ke kartám, slyší v dálce rachocení nového, zrychleného světa s jeho železnicemi a hypermoderními lékařskými metodami, jeho tovarnami a doly. Příběhy, které si přečtete v tomto svazku, jsou zábavné – jejich komika je však ponořena do dojemné, snové nálady, kterou v žádném jiném díle nenajdete, a pod všemi těmi detaily o čepcích a koláčích se skrývají hluboké myšlenky a pevné hodnoty.

Jenny Uglowová

Součástí „cranfordské trilogie“ jsou i příběhy nazvané *Zpovědi pana Harrisona* a *Lady Ludlowová*, které NAKLADATELSTVÍ XYZ vydává v samostatných svazcích.

Příběhem *Zpovědi pana Harrisona* publikovaným roku 1851 v měsíčníku *The Ladies' Companion* se Gaskellová přesunula od faktu k fikci: město je pojmenováno Duncombe, ale doktoři, prodavači a úžasné matrony v něm obývají stejný svět. Příběh *Lady Ludlowová*, který se objevil v magazínu *Household Words* v roce 1858, je z hlediska struktury odvážnou a experimentální knihou, přestože dlouhý melodramatický příběh o francouzské revoluci ne zcela vyrovnává „revolučnost“ moderních změn. Je také pevně založen na všedních životech jednotlivých žen: ovdovělé lady Ludlowové a staré panny slečny Galindové, které se samy starají o jiné dívky a ženy. Společné zázemí a podobné zasazení i obrovská popularita a životnost celé trilogie (*Cranford*, *Zpovědi pana Harrisona* a *Lady Ludlowová*) jsou důvodem toho, proč byl tento materiál tak vhodný ke spojení do jedné – a velmi úspěšné – televizní adaptace, kterou napsala Heidi Thomasová jako scénář pro *Cranford* od BBC.

Redakce NAKLADATELSTVÍ XYZ

CRANFORD

1

Naše společnost

Především je třeba říci, že Cranford je v držení Amazonek; majiteli všech domů, krom několika pronájmů, jsou ženy. Když do města přijde nějaký sezdaný pár, aby se zde usadil, gentleman vždy nějak zmizí; buď je prostě vyděšen k smrti tím, že je na cranfordských věčcích jediným mužem, nebo je povolán ke svému regimentu, lodi, případně se musí po celý týden plně věnovat obchodním záležitostem ve významném obchodním městě Drumblu, jež s námi sousedí, jsouc vzdáleno pouhých dvacet mil po železnici. Pokud jde o to, co dělají gentlemani, v Cranfordu prostě nejsou. Co by dělali, kdyby tu byli? Doktor obchází svou trasu dlouhou třicet mil a v Cranfordu přespává; každý muž ale nemůže být doktor. Udržovat pěstěné zahrady plné vybraných květín bez plevele, který by je hyzdil; zastrášovat mladé chlapce, kteří na zmíněné květiny toužebně hledí skrz laťky plotu; vyhánět husy, které do zahrad občas zabloudí, když

necháte otevřená vrátka; řešit otázky literatury a politiky bez zatěžování se zbytečnými důvody a argumenty; získat jasný a správný přehled o každé aféře na farnosti; udržet milé služebné ve spořádaném stavu; projevovat vlídnost (byť trochu panovačnou) vůči chudým a skutečně vřele a přátelsky podat pomocnou ruku druhému, když strádá, to vše zvládají cranfordské dámy docela dobře samy. „Muž,“ jak mi kdysi sdělila jedna z nich, „v domácnosti *tolik* překáží!“ Ačkoli cranfordské dámy vědí zcela přesně, co dělají ty ostatní, vůči názorům druhých zůstávají neobyčejně lhostejné. Vzhledem k tomu, že každá má velmi silně vyvinutou osobnost, neřku-li osobitost, nic není tak snadného jako slovní odplata; přesto však mezi nimi panuje dobrá vůle v pozoruhodné míře.

Cranfordské dámy se jen občas dostanou do drobné hádky, kdy vypustí pár peprných slov a vztekle škubnou hlavou; přesně to stačí zabránit tomu, aby náplň jejich života byla příliš nudná. Jejich šaty jsou velmi nezávislé na módě; jak samy říkají: „Co záleží na tom, jak se oblékáme tady v Cranfordu, když nás tu každý zná?“ A když svou domovinu opustí, pak se stejně pádným argumentem: „Co záleží na tom, jak se oblékáme tady, kde nás nikdo nezná?“ Materiál jejich šatů bývá, obecně řečeno, kvalitní a prostý a většina z nich je skoro tak pečlivá jako slečna Tylerová blahé paměti; osobně však ručím za to, že i ten poslední druh rukávce, poslední malou a těsnou spodničku, jaké se v Anglii nosí, vše v Cranfordu viděli – a viděli to bez úsměvu.

Mohu svědčit na skvostný rodinný deštník z rudého hedvábí,

pod nímž se za deštivých dnů jedna malá milá stará panna, která přišla o mnoho bratrů a sester, probreptávala do kostela. Zdalipak v Londýně máte nějaké deštníky z rudého hedvábí? Máme tu jeden, který se jako vůbec první objevil v Cranfordu; a malí kluci se kolem něj srotili a říkali tomu „spodnička na klacku“. Možná to byl přímo ten samý deštník z rudého hedvábí, který jsem popsala, co jeden přísný otec držival nad oddílem svých malých ratolestí; ta nebohá slečinka – která z nich jediná přežila – by ho jen stěží dokázala nést sama.

Pak tu byla pravidla a omezení návštěv a pozvání; a všem mladým, kteří by mohli zůstat ve městě, byla oznámena se vši vážností, srovnatelnou s tím, když jsou na Tinwald Mount jednou ročně předcítány staré zákony ostrova Man.

„Naši přátelé se chtějí optat, jak se vám drahoušku daří po vaší večerní vyjížďce (patnáct mil v drožce jednoho gentlemana); zítra vám nechají nějaký čas na odpočinek, následující den vás však nepochybně poctí pozváním; buďte tedy po dvanácté hodině laskavě k dispozici; návštěvní hodiny jsou u nás od dvanácti do tří.“

Později, poté, co mě pozvali:

„Už je to třetí den; troufám si tvrdit, že vám vaše mamá jistě říkala, ať mezi tím, když vás někdo pozve a když mu pak pozvání oplácíte, nikdy nenecháváte odstup více než tři dny, drahoušku; a také, že se nikdy nemáte zdržet déle než čtvrt hodiny.“

„To se mám ale dívat na hodinky? Jak zjistím, že už uplynulo

čtvrt hodiny?“

„Musíte stále myslet na čas, drahá, a nezapomínat na něj ani během hovoru.“

Vzhledem k tomu, že každý na tato pravidla dbal, ať už někoho zval, nebo byl zván, nedocházelo k tomu, že bychom kdy mluvili o něčem zajímavém. Omezovali jsme se na krátké věty společenské konverzace; a důsledně dodržovali předepsaný čas.

Mám za to, že několik lidí z dobrých cranfordských rodin bylo chudých a mělo problém tak tak vystačit; byli však jako staří Sparťané a skrývali své náklady pod usměvavou tvář. Nikdo z nás nemluvil o penězích, protože to téma zavánělo průmyslem a obchodem, a i když někteří z nás byli možná chudí, všichni jsme byli urození. Cranfordští měli ten vlídný *esprit de corps*², díky němuž přehlíželi všechny případy, kdy se někdo pokusil skrýt svou chudobu ne zrovna úspěšným způsobem. Když například paní Forresterová pořádala ve svém skromném obydlí večírek a malá dívčina vyrušila dámy sedící na kanapi s tím, zda může z přízemí přinést čajový servis, každý bral tento neobvyklý postup jako tu nejpřirozenější věc na světě; a mluvil o různých typech domácností a domácích rituálech, jako by všichni věřili, že naše hostitelka má pokoj pro stálé služebnictvo a druhou jídelnu s hospodyní a majordomem; místo té jedné dívenky z místní měšťanky, jejíž malá brunátná ramínka by jí nikdy nemohla dodat dost síly, aby vynesla ten podnos s čajem nahoru, kdyby jí tajně nepomohla její paní, která teď ve vši okázalosti seděla a předstírala, že neví, jaké

koláčky jim budou přineseny; ale věděla, a my věděly, a ona věděla, že my víme, a my věděly, že ona ví, že my víme, že se celé ráno mořila s výrobou čajových sušenek a piškotových buchet.

Z této obecné, leč nepřiznané chudoby a velmi výrazně přiznávané příslušnosti k lepší společnosti plynul jeden nebo dva důsledky, které nebyly špatné a které by mohly být zavedeny do mnoha společenských kruhů k jejich většímu prospěchu. Tak například, obyvatelé Cranfordu vstávali brzy a na doporučení ponocného klapali doma ve svých dřevácích už kolem deváté večerní; v půl desáté už bylo celé město v posteli a spalo. Navíc bylo považováno za „sprosté“ (což bylo v Cranfordu velmi významné slovo) podávat na večerních zábavách cokoli nákladného, pokud jde o jídlo či pití. Chleba s máslem a piškotové buchty bylo to jediné, co nabízela ctihodná paní Jamiesonová; a to byla švagrovou bývalého vévody z Glenmiru, přestože praktikovala tuto „noblesní šetrnost“.

„Noblesní šetrnost!“ Jak rychle člověk znovu navykne cranfordské mluvě! Šetrnost tu byla vždy „noblesní“ a utrácení vždy „sprosté a okázalé“; byl to jistý druh zahořklosti, díky níž jsme byli velmi klidní a smíření. Nikdy nezapomenu na ten šok, když do města přijel žít jistý pan Brown, hodností kapitán, a otevřeně mluvil o tom, že je chudý – ne že by to šeptal svému dobrému příteli poté, co předtím zavřel okna a dveře; říkal to veřejně na ulici! Zvučným vojenským hlasem! Udával chudobu jako důvod toho, proč nekoupí jistý dům. Jako by nestačilo už to, že cranfordské dámy naříkaly nad tím, že na jejich území vpadl muž a gentleman. Byl vojenským

kapitánem na půl gáže a získal nějakou práci u blízké dráhy, proti které to malé město vehementně sepisovalo petici; a pokud je krom svého mužského rodu a spojení s tou protivnou železnicí ještě tak nestoudný, aby mluvil o tom, že je chudý – proboha proč! Pak ho bude bezpochyby nutné poslat do Coventry. Smrt byla stejně reálná a běžná jako chudoba; přesto o ní lidé nikdy nemluvili hlasitě na ulici. Bylo to slovo, které se slušným uším prostě neříká. Mlčky jsme souhlasili s tím, že nikomu, s nímž se stýkáme na stejné úrovni, nemůže chudoba bránit dělat to, co by si přál. Když jsme šli z večírku pěšky, bylo to proto, že noc byla tak krásná a vzduch tak svěží, ne proto, že nosítka byla drahá. Když jsme místo letního hedvábí nosili potištěné tkaniny, bylo to proto, že jsme dávali přednost praktickému materiálu; a tak dále, dokud jsme sami sebe neoslepili sprostým tvrzením, že jsme, jeden jako druhý, lidé velmi moderního stylu. Pochopitelně, že jsme pak nevěděli, co si počít s mužem, který mluví o své chudobě, jako by to nebylo nic potupného. Přesto se kapitán Brown stal v Cranfordu uznávaným a přese všechno, co mluvilo pro pravý opak, byl často zván do společnosti. Překvapilo mě, když jsem při své návštěvě Cranfordu asi rok poté, co se zde usídlil, slyšela, jak je jeho názor citován coby znalý. Ještě před dvanácti měsíci patřily mé přítelkyně k těm, kdo nejostřeji odmítají jakékoli pozvání na návštěvu ke kapitánovi a jeho dcerám; a teď ho pozvaly i před polednem, kterýžto čas byl jinak tabu. Bylo to pravda proto, aby zjistil, proč čadí komín dřív, než dnes rozdělají oheň; i přesto kapitán Brown vyšel nahoru do patra, ničeho se nelekal, mluvil hlasem příliš

hlučným na jednu místnost a vtipkoval o domě skoro jako slušný člověk. Byl slepý ke všem malým nedopatřením a opomenutím v běžné pohostinnosti, se kterými se setkal. Byl přátelský, přestože cranfordské dámy byly chladné; odpovídal drobnými sarkastickými komplimenty v přátelském duchu; svou mužskou přímočarostí přemohl všechnu vyhýbavost, s níž se jako muž, který se nestydí za to, že je chudý, setkával. A nakonec tu byl jeho vynikající mužský úsudek a talent v objevování prostředků k překonání místních problémů, díky čemuž mu cranfordské dámy přičkly mimořádnou roli odborníka. Sám si žil po svém, nemaje potuchy o své oblíbenosti, stejně jako o jejím opaku; jsem si jistá, že byl zděšen, když jednoho dne zjistil, že jeho rada byla vysoce oceněna, přitom šlo o doporučení, které dal v žertu, a ono bylo vzato zcela vážně a seriózně.

Šlo o tohle: jedna stará dáma měla alderneyskou krávu, o kterou se starala, jako by to byla její dcera. Žádná kratičká čtvrthodinová návštěva u ní se neobešla bez toho, aby vám pověděla o báječném mléce či báječné inteligenci onoho zvířete. Celé město znalo a alderneyskou krávu slečny Betty Barkerové; jak velkou soustrast a lítost pak vyvolalo, když ta nebohá kravka spadla v nestřeženém okamžiku do jámy s vápnem. Sténala tak hlasitě, že ji brzy našli a zachránili; mezitím však to ubohé zvíře přišlo o většinu srsti, takže vylezlo ven nahé, prochladlé a zbídačelé, samá holá kůže.³ Každý tu kravku litoval, i když pár lidí nedokázalo potlačit úsměv vyvolaný jejím směšným zjevem. Slečna Betty Barkerová nesmírně plakala

žalem a hrůzou; a říká se, že přemýšlela o tom, že jí zkusí dát olejovou lázeň. Tuto léčebnou metodu jí doporučil někdo z davu, když se ptala, co má dělat; ten hlavní návrh, pokud tak byl vůbec myšlen, byl však přiřítán kapitánu Brownovi a jeho rozhodnému: „Pořídte jí flanelovou vestu a flanelovou spodničku, madam, jestli chcete, aby to přežila. Já vám ale radím, rovnou to nebohy zvíře zabte.“

Slečna Betty Barkerová si osušila oči a srdečně kapitánovi poděkovala; pustila se do práce a celé město se pak chodilo dívat, jak ta kravka pokojně kráčí na pastvu oděna v tmavě šedém flanelu. Sama jsem ji tak mockrát viděla. Zdalipak v Londýně máte krávy oblečené v šedém flanelu?

Kapitán Brown si pořídil domek na kraji města a žil zde se svými dvěma dcerami. Když jsem navštívila Cranford poprvé od doby, co jsem ho opustila jako stálé sídlo, muselo mu být něco přes šedesát. Měl ovšem šlachovitou, dobře stavěnou a pružnou postavu, ztuhlý vojenský krk a pevný krok a díky tomu vypadal mnohem mladší, než byl. Nejstarší z jeho dcer vypadala skoro tak stará jako on sám a vyzrazovala tak, že jeho skutečný věk je mnohem vyšší, než kolik byste mu řekli. Slečně Brownové bylo jistě čtyřicet; ve tváři měla neduživý, bolestný a ustaraný výraz a vypadala, jako by jí radosti mládí už dávno vybledly před očima. I jako mladá musela vypadat příkře a stroze. Slečna Jessie Brownová byla o deset let mladší než její sestra a o dvacet odstínů krásnější. Tvář měla kulatou, s dolíčky. Slečna Jenkynsová jednou řekla, v rozčilení nad kapitánem Brownem (o té události vám hned povím), že

„má za to, že už je na čase, aby slečna Jessie nechala ty své dolíčky a nesnažila se pořád vypadat jako dítě“. Je pravda, že na její tváři bylo něco dětského; a bude to v ní myslím až do smrti, i kdyby měla žít do sta. Měla velké modré hloubavé oči, kterými hleděla přímo na vás; nos měla krátký a nedorostlý a rty červené a svěží jako rosa; a účes měla z drobných řad kadeří, což jí ještě přidávalo na vzhledu. Nevím, jestli byla krásná, nebo ne; ale její obličej jsem měla ráda, stejně jako všichni ostatní, a nemyslím, že by s těmi dolíčky mohla něco udělat. Měla něco z bujaré chůze a způsobů svého otce; a každá přihlížející žena mohla poznat jemný rozdíl v oblečení oněch dvou sester – totiž, že slečna Jessie se oblékala o dvě libry ročně draž než starší slečna Brownová. V roční výplatě kapitána Browna byly dvě libry značná suma.

Takový dojem na mně zanechala rodina Brownových, když jsem je poprvé viděla všechny společně v cranfordském kostele. S kapitánem jsem se setkala již dřív – u příležitosti toho čadícího komínu, který spravil pouhou změnou větracích záklopek. V kostele při ranním hymnu vždy přidržel před očima dvojité čtecí sklo a pak napřímil hlavu a zpíval hlasitě a vesele. V chóru pěl hlasitěji než kněz – starý muž s mdlým pisklavým hlasem, který dle mého názoru na kapitánův sonorní bas žárnil, následkem čehož se jeho hlas rozechvíval do stále větších výšek.

Při odchodu z kostela věnoval energický kapitán většinu galantní pozornosti svým dvěma dcerám. Pokyvoval a usmíval se svým známým na pozdrav; s nikým si však nepotřásl rukou, dokud

nepomohl slečně Brownové rozevřít deštník, ulehčil jí od modlitební knížky a trpělivě počkal, dokud si nervózně se třesoucíma rukama neoblékla plášť, v němž se mohla vydat do deštivých ulic.

Zajímalo mě, co cranfordské dámy dělávají s kapitánem Brownem při svých večírcích. Často jsme se dříve radovaly, že zde není žádný gentleman, který by se zúčastnil a pro něhož bychom musely hledat témata ke konverzaci při našich karetních večerech. Gratulovaly jsme si, jak je to příjemné; a ve své lásce k lepším manýrám a odporu k lidstvu jsme se málem přesvědčily o tom, že být muž je takřka „sprosté“; když jsem pak zjistila, že má přítelkyně a hostitelka slečna Jenkynsová chystá večírek na mou počest a že jsou na něj pozvány i slečny Brownové, zajímalo mě, jakým směrem se takový večer bude ubírat. Karetní stoly s ubrusem ze zeleného sukna byly prostřeny jako obvykle ještě za světla; byl třetí týden v listopadu, večer tou dobou nastával kolem čtvrté. Na každý stůl přišly svíčky a neotevřený balíček karet. Byl rozdělán oheň a spořádaná služebná obdržela poslední pokyny; a tu jsme stály my, oblečeny ve svých nejlepších šatech, každá s dlouhou zápalkou v ruce, připraveny vyrazit ke svíčkám hned, jak zaklepe první host. Večírky v Cranfordu, to byly vždy slavnostní události, na nichž se dámy cítily plny důstojného veselí, neboť spolu sedávaly ve svých nejlepších róbách. Jakmile dorazily první tři, posadily se a hrály Preference⁴, já byla obvykle ta nešťastná čtvrtá. Další čtyři příchozí se hned usadily k druhému stolu a zároveň doprostřed každého stolu přišly čajové servisy, které jsem viděla připravené ve spíži, když jsem šla ráno

kolem. Ten porcelán měl krásně matný povrch; starožitné stříbro naleštěné do plného třpytu; pochutiny však za bližší popis nestály. Když byly servisy ještě na stolech, přišel kapitán a slečny Brownovy; a já měla tu možnost vidět, že kapitán je u všech přítomných dam oblíbený. Když vešel, zakaboněná čela se vyjasnila a pronikavé hlasy ztišily. Slečna Brownová vypadala nemocně a sklíčeně, skoro až v depresi. Slečna Jessie se jako obvykle usmívala a zdálo se, že je skoro tak oblíbená jako její otec. Ten okamžitě a beze slova odhadl pozici muže v tomto pokoji; naslouchal potřebám všech přítomných a ulehčil práci té milé služebné tím, že doplnil prázdné šálky a obsloužil dámy, které neměly chléb s máslem; a přitom to vše prováděl takovým nenuceným a důstojným způsobem a jako by byla samozřejmost, že silní pomáhají slabým, čímž prokázal, že je skrz naskrz pravým mužem. Hrál o tři penny s tak vážným výrazem, jako by šlo o tři libry; a při vší pozornosti, kterou věnoval ostatním, ještě dával pozor na svou trpící dceru; neboť jsem si jistá, že trpěla, i když mnohým zrakům mohla připadat pouze podrážděná. Slečna Jessie neuměla hrát karty, ale povídala si s přísedícími, kteří, než přišla, byli spíše nedůtkliví. Také zpívala za doprovodu starého rozvrzaného piana, které bylo v mládí tuším pianinem. Slečna Jessie zazpívala *Jock of Hazeldean*, mírně pod tónem; nikdo z nás však nebyl muzikální, přestože slečna Jenkynsová poklepávala nohou do rytmu, leč mimo rytmus, aby se tak jevila.

Bylo velmi dobře, že to slečna Jenkynsová udělala; neboť jsem si všimla, že chvíli před tím byla do značné míry roztrpče-

na mimovolným doznáním slečny Jessie Brownové (v souvislosti se shetlandskou vlnou), že její strýc z matčiny strany je obchodníkem v Edinburghu. Slečna Jenkynsová se pokusila skrýt toto přiznání příšerným kašlem – vždyť u stolu nejbliž slečně Jessie seděla ctihodná paní Jamiesonová a co ta by řekla nebo si pomyslela, kdyby zjistila, že je v jedné místnosti s neteří nějakého kupce! Ale slečna Jessie Brownová (jež nemá žádné způsoby, jak jsme se všechny ráno shodly) tu informaci zopakovala a ujistila slečnu Pole, že jí může snadno sehnat přesně tu shetlandskou vlnu, kterou potřebuje, a to „přes svého strýce, který má ze všech kupců v Edinburghu ten nejlepší sortiment shetlandského zboží“. Bylo na čase, abychom chuť a zvuk těch slov dostali z úst a uší, slečna Jenkynsová proto navrhla hudbu; a jak znovu říkám, bylo velmi dobře, že si při té písni podupávala do rytmu.

Když se přesně ve čtvrt na devět znovu objevily podnosy, tentokrát se sušenkami a vínem, nastal čas konverzace; porovnávání karet a povídání o různých tricích; kapitán však jednou trochu zabrousil i do literatury.

„Viděli jste nějaký díl *Kroniky Pickwickova klubu*⁵?“ řekl. (Vycházel tedy po částech.) „Náramná věc!“

Slečna Jenkynsová byla dcerou zesnulého cranfordského faráře; a pro působivé množství všech těch rukopisů s kázáními a docela dobrou bohosloveckou knihovnu se považovala za sečtělou a konverzaci o knihách vnímala jako osobní výzvu. Proto odpověděla: „Ano, viděla jsem ji; dokonce bych mohla říci, že jsem ji

5 *Kronika Pickwickova klubu* – nejznámější dílo britského humoristy Charlese Dickense (1812–1870); pozn. překl.